

Viborg Kommune
Vestbyens Børnehus

PÆDAGOGISK LÆREPLAN 3-6 ÅR

Hjernen&Hjertet

RAMBOLL

Indholdsfortegnelse

1 INDLEDNING	3
1.1 Indledning	3
1.2 Værdier	4
1.3 Pædagogiske principper	6
1.4 Læringsforståelse	6
2 GENERELLE RAMMER FOR ARBEJDET MED DE SEKS LÆREPLANSTEMAER	9
2.1 DE OVERORDNEDE LÆRINGSMÅL	9
2.2 ARBEJDET MED LÆRINGSMÅL FOR BØRN MED SÆRLIGE BEHOV	10
2.3 ARBEJDET MED LÆRINGSMÅL FOR METODER OG AKTIVITETER TIL INKLUSION	11
2.4 ARBEJDET MED LÆRINGSMÅL FOR SPROGINDSATSEN	11
2.5 ARBEJDET MED OVERGANGE OG SAMMENHÆNG	12
2.6 METODER OG AKTIVITETER I ARBEJDET MED OVERGANGE OG SAMMENHÆNG	12
3 PRIORITERING, DOKUMENTATION OG EVALUERING AF ARBEJDET MED DE SEKS LÆREPLANSTEMAER	14
3.1 FAKTA OM INSTITUTIONEN	14
3.2 PRIORITERING - LÆREPLANER	14
3.3 VÆRKTØJER TIL DOKUMENTATION	15
3.4 METODER TIL EVALUERING	15
3.5 DAGTILBUDETS ANVENDELSE AF EVALUERING TIL UDVIKLING AF DEN PÆDAGOGISKE PRAKSIS	15
4 MÅLSÆTNINGER FOR DE ENKELTE LÆREPLANSTEMAER	17
4.1 ALSIDIG PERSONLIG UDVIKLING	17
4.2 SOCIALE KOMPETENCER	18
4.3 SPROGLIG UDVIKLING	19
4.4 KROP OG BEVÆGELSE	20
4.5 NATUR OG NATURFÆNOMENER	21
4.6 KULTURELLE UDTRYKSFORMER OG VÆRDIER	22
5 ARBEJDET MED ET GODT BØRNEMILJØ SOM EN INTEGRERET DEL AF DET PÆDAGOGISKE ARBEJDE	24
5.1 ARBEJDET MED ET GODT BØRNEMILJØ	24
5.2 ARBEJDET MED BØRNEMILJØVURDERINGER	24
6 AFSLUTNING	25

1 INDLEDNING

1.1 Indledning

Kommunens fastsatte indledning

Den pædagogiske læreplan skal ses som et arbejdsredskab til at kvalificere og dokumentere 0-6-åriges læring og udvikling. Vi har i Viborg Kommunes Dagtilbud særlig fokus på de læringsmiljøer, vi tilbyder børnene. Læreplanen skal sikre, at børnenes trivsel, udvikling og læring er i fokus, så børnene i samarbejde med forældre bliver rustet til at mestre de udfordringer, de møder. Læreplanen skal bruges som et dagligt, pædagogisk redskab til planlægning, refleksion, evaluering og dermed til udvikling af kvaliteten i de læringsmiljøer, vi tilbyder børnene.

I Dagtilbud i Viborg Kommune rettes blikket mod kerneopgaven – opgaven vi løser sammen til gavn for barnet. Når vi udarbejder den pædagogiske læreplan, skal vi have forståelse for kerneopgaven, og bevidstheden om, hvordan vi sammen løser opgaven, skal være indeholdt i de opstillede mål og tiltag.

Ledelsen bør sikre, at bestyrelsen får forelagt det arbejde, som ledelse og personale foretager i forbindelse med udarbejdelsen, godkendelsen, evalueringen og opfølgningen af den pædagogiske læreplan.

Denne pædagogiske læreplan er gældende for perioden 2017 til 2018.

Dagtilbuddets indledning

Du sidder nu med Vestbyens Børnehuss pædagogiske læreplan i hånden. Den pædagogiske læreplan er der hvor vi som institution sammen med forældrebestyrelsen sætter mål for den kommende periode. Læreplanen vil også beskrive hvordan vi opfylder målene samt hvordan vi undervejs vil sikre at vi er på rette kurs.

Den pædagogiske læreplan er det pædagogiske personales vigtigste arbejdsredskab og omhandler arbejdet med de seks læreplanstemaer, den pædagogiske praksis, børnemiljøet samt beskrivelse af de metoder vi vil anvende i arbejdet.

Vi har taget afsæt i den tidligere læreplan og tilpasset den. Alle medarbejdere har gennemlæst og diskuteret det skrevne for derigennem at komme frem fælles mål.

God læselyst.

Illustration 1

1.2 Værdier

Kommunens fastsatte værdier

Værdisættet fra "Lys i øjnene" udgør det fælles grundlag for arbejdet med børn i Viborg Kommune:

- Ethvert barn er unikt og kompetent og skal mødes som sådan.
- Børn deltager aktivt i sunde fællesskaber. Derfor vil vi skabe sammenhæng og helhed i børns liv.
- Børn er forældrenes ansvar. Derfor samarbejder vi med forældrene om deres børns udvikling og trivsel.
- Børn møder engagerede og faglig kompetente voksne. Derfor anvender vi den viden, der virker.
- Alle arbejder målrettet med en sundhedsfremmende, forebyggende og tidlig indsats. Derfor har vi særligt fokus på det brede tværfaglige samarbejde i nærmiljøet.

Derudover er "Det Strategiske Hus" Viborg Kommunes samlede vision, mission og strategi for dagtilbud. Vi vil:

- Være anerkendende og fokusere på børnenes ressourcer.
- Understøtte læring i børnefællesskaber.

Dagtilbuddets værdier

Grundlæggende er det vigtigt for os, at hvert enkelt barn oplever at blive mødt positivt og anerkendende. Barnet skal ses med de kompetencer det har og have følelsen af at være vigtig for fællesskabet. Dette gør vi ved kontinuerligt at arbejde med nærvær samt inddele børnene i mindre grupper når det er muligt. Vi ser barnets styrker og tager udgangspunkt i disse.

Vi har løbende evalueringer mht pædagogik og struktur hvor der evalueres om det vi har aktuelt er det der er bedst for den børnegruppe der pt er hos os. Hvis dette ikke er tilfældes justeres der.

Vi arbejder målrettet på at alle børn indgår i mere end et børnefællesskab og dette samtidig børnefællesskaber der er udviklende og lærende for dem. Vi har forældrene gruppen som aktive aktører i dette tiltag. Der opfordres til legeaftaler med flere forskellige samt det at man som forældrene taler med de andre børn når man aflevere og henter sit eget barn.

I samarbejdet med forældrene har vi stor respekt for at børnene er forældrenes og dem der kender dem bedst, det er derfor på et meget tidligt niveau at vi tager en snak med forældrene hvis vi ser at der skal en fælles indsats til for at sikre barnet trivsel. Det er vigtigt for os at vi indbyder forældrene i dialogen som ligeværdige partnere - det vil i praksis sige at vi til forældresamtalerne ikke sidder med løsningen, men er lyttende overfor hvordan forældrene betragter det og er nysgerrige på hvad forældrene ønsker at iværksætte hjemme og ser os således som et supplement til det. Vi indgår i dialogen med vores faglighed, men er meget opmærksomme på at der skal være ejerskab af tiltagene for alle parter.

I og med at vi er en institution med stor mangfoldighed er vi meget bevidste om at uanset kultur, socialt lag mv skal man føle sig velkommen i institutionen. Vi har pt ansat 3 flygtninge medarbejdere, hvis hovedopgave er at integrerer flygtningebørnene i hverdagen, sprogstimulere samt guide og vejlede forældrene i de spørgsmål der opstår ved at have et barn i dagtilbud.

Vi er meget opmærksomme på at alle børn skal have det godt og være i sunde miljøer, vi handler derfor hvis vi får en oplevelse af det modsatte. Vi har et tæt samarbejde med familieafdelingen der vejleder os

Vi arbejder efter Viborg Kommunes værdiord og lader dem indgå aktivt i hverdagen

Vi ser os selv som rollemodeller og er meget bevidste om at agerer i alle læringsrum. Nogle gange går vi foran, nogle gange ved siden af og andre gange bagved. Vi tror på at empati, gensidig respekt, høj faglighed og engagement er drivkraften for vores arbejde og der de gode resultater skabes.

Vi er opmærksomme på hvad der allerede er afprøvet der virker og tager udgangspunkt i det. Ex topi og Eccers

1.3 Pædagogiske principper

Kommunens fastsatte pædagogiske principper

1. Princip: Det pædagogiske arbejde skal tilrettelægges, så det enkelte barn sikres den bedst mulige udvikling og læring i hele dets hverdag.
2. Princip: Der skal være fokus på at skabe de bedst mulige læringsmiljøer, hvor der tages hensyn til barnets perspektiv og det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø.
3. Princip: De professionelle guider alle børn i forhold til at opleve værdien af fællesskab.
4. Princip: Dialog og samarbejde med forældre og netværk er en naturlig del af arbejdet med at sikre børns trivsel og læring.
5. Princip: Der fremmes en kultur, hvor arbejdet med IT er en naturlig del af det daglige arbejde.

Dagtilbuddets pædagogiske principper

1. Princip: Vi har en fast struktur og dagsrytme hver dag, dette giver børnene tryghed og ro til udvikling og læring.
2. Princip: Vi er aldersopdeltegrupper, hvor der er tre faste grupper. Herefter inddeles børnene yderligere i mindre grupper, så hver voksen har en lille gruppe børn. Dette giver mere ro og overskuelighed for børnene, og giver de bedste muligheder for at skabe læring ved det enkelte barn.
3. Princip: Vi er opmærksom på, at alle børn ses hver dag. Børnene skal føle sig som en del af gruppen gennem anerkendelse, nærvær, tryghed og italesættelse af deres individ i gruppen.
4. Princip: Vi er i daglig dialog med forældrene om barnets trivsel og praktiske tiltag. Forældresamtale afholdes fast flere gange i barnets tid i børnehaven og der er altid mulighed for at afholde en samtale.
5. Princip: Vi bruger dagligt børnenettet til kommunikation med forældrene om dagens gang samt videregivelse af informationer.

1.4 Læringsforståelse

Kommunens fastsatte læringsforståelse

Jf. "Læreplaner og pædagogisk praksis - En vejledning til det pædagogiske personale i Dagtilbud":

Tidlig læring er centralt for udvikling af børns potentialer og kompetencer. Oplevelsen af tryghed og tillid er de bedste betingelser for læring og udvikling. Tilknytningen er af stor betydning for børns udviklings- og læringsprocesser.

Læring handler om dannelse og udvikling og er en forandringsproces, der fremmer tilegnelsen af nye kompetencer. Det er en proces, hvor barnet omformer og udvikler sin viden, forståelse og færdigheder.

Begreberne læring og udvikling går hånd i hånd. Barnet lærer, når det udvikler sig og udvikler sig, når det lærer. Begrebet læring kan også være et synonym for socialisering og/eller dannelse og knytter sig til barnets refleksion, handlinger og identitet.

En af de grundlæggende tanker bag den pædagogiske læreplan er, at hvert barn er medskabere af sin egen læring – en læring, som personalet skal støtte, guide og udfordre, hvad enten der er tale om planlagte aktiviteter eller spontant opståede situationer. Derfor har hele læringsmiljøet en betydning for børnenes udvikling og læring.

Ved læringsmiljø forstås bredt dagtilbuddets kultur og atmosfære, personalets rolle, de fysiske rammer, organiseringen og de metoder, der bliver brugt i de enkelte dagtilbud til at fremme børnenes læring.

Man kan også sige, at læring på en gang foregår i et spændingsfelt mellem det kognitive, psykodynamiske og samfundsmæssige - altså mellem barnets erkendelse, mestring, motivation, følelser og omgivelserne.

Dagtilbuddets læringsforståelse

Vi betragter læring som værende både bevidst og ubevidst. Ved erfaring og gentagelser kan der iagttages en forandringsproces hvor læring finder sted. Vi har som voksne en central rolle i børns udvikling, læring og trivsel. Vi skal derfor omkringe de forskellige læringsrum, der skabes i børnenes hverdag. Vi kan som voksne vælge at være foran, ved siden af eller bag ved aktiviteten. Foran er når vi styrer aktiviteten, vi kan gå ved siden af aktiviteten hvor børnene er medskabere af hvor aktiviteten fører hen, og vi kan vælge at gå bagved aktiviteten, hvor børnene selv styrer aktiviteten. Disse positioner kan alle skabe forskellige former for læring, det er vigtigt at vi som voksne er bevidste om, at vi veksler mellem de tre niveauer. Endelig er vores hverdag også fyldt med faste ubevidste rutiner for både børn og voksne.

For at skabe de bedste betingelser for læring skal vi som voksne være bevidste om at:

- støtte og udfordre børnenes læring ved at give mulighed for fordybelse og erfaring.
- give børnene inspirerende fysiske rammer.
- følge børnenes spor.
- støtte børnene i at blive socialt opmærksomme ved at nævne deres og andres initiativer
- anerkende det enkelte barn i hverdagen, så barnet føler sig set, værdsat og stolt.
- være tydelig overfor børnene så de ved hvor de har os, vi fortæller hvis vi går og hvorfor, vi fortæller børnene hvad de må i stedet for at sige nej.
- vi opfordrer børnene til at hjælpe hinanden.
- benævne børnenes tiltag, for derved at skabe læring for at sætte ord på behov, følelser og ønsker.
- give børnene plads til at bruge deres sprog, ved at veksle mellem at være lyttende og talende.

Illustration 2

	Børn har ringe indflydelse på form og indhold	Børnene har høj indflydelse på indhold og form
De voksne har høj grad af indflydelse på indhold og form	1. Læringsrum Voksenskabtlæring. Den voksne går foran barnet. Den voksne har sat et bestemt indhold på programmet. Børnene skal lære noget bestemt.	2. Læringsrum Voksenstøttet læring. Den voksne går ved siden af barnet. Den voksne støtter og udvikler sammen med børnene. Børnenes medbestemmelse er medtænkt i projekter og aktiviteter. Støtte børns læring gennem samtaler. F.eks. følge børnenes spor.
De voksne har lav grad af indflydelse på indhold og form		3. Læringsrum Leg og spontane oplevelser. Den voksne går bag ved barnet. Den voksne skaber muligheder og udfordringer gennem tilrettelæggelse af et miljø for leg og oplevelser. De pædagogiske handlinger ligger underforstået i miljøet. F.eks. ved overvejelser over legepladsens indretning.

Fig. 1: De tre læringsrum (Basil Bernstein 2001)

2 GENERELLE RAMMER FOR ARBEJDET MED DE SEKS LÆREPLANSTEMAER

2.1 DE OVERORDNEDE LÆRINGSMÅL

Kommunens fastsatte overordnede læringsmål

For at børnene kan mestre eget liv og bliver robuste, har det jf. "Læreplaner og pædagogisk praksis - En vejledning til det pædagogiske personale i Dagtilbud" betydning, at:

- de professionelle gennem fællesskabet giver børnene mulighed for at lære at samarbejde og være en del af et struktureret og ustruktureret samvær
- de professionelle giver børnene mulighed for, at de kan mærke sig selv, sætte ord på følelser og behov
- de professionelle giver børnene mulighed for at tænke over egne handlinger og have omtanke for andre.

Disse almene kompetencer bliver udviklet i læringsmiljøer, hvor børn og voksne er sammen om aktiviteter, der stimulerer barnets sprog, motorik, viden om natur og naturfænomener samt kunst og kultur.

Jf. "Lys i øjnene" er det Byrådets mål:

- at børn bliver så dygtige, som de kan, trives og bliver livsduelige voksne. Det gør vi ved at inddrage og aktivere børnene i læringsprocessen og lade dem anskueliggøre den
- at børn, forældre og professionelle indgår i et forpligtende samarbejde. Det gør vi bl.a. ved at sætte ind på sprogområdet og herunder yde en særlig indsats for familier med flere sprog

Dagtilbuddets overordnede læringsmål

I og med at vi er et børnehus med stor mangfoldighed og derved også mange sprog er hverdagen tilrettelagt således at sprogstimulering er medtænkt i alle aktiviteter. Vi har sproggrupper i huset, hvor der tilbydes en mere intensiv sprogstimulering. Pt er der 910 sproggrupper i huset. Vi har uddannet en vores medarbejdere til talepædagog, hvilket gør at vores to-sprogs børn får den bedst mulige sprogstimulering. Som strukturen er ligenu med de ansatte flygtningemedarbejdere tilbydes de tosprogsbørn der har behov for det intensiv sprogstimulering 3-4 gange om ugen af ca 1/2 times varighed. Dette har tydeligvis en stor effekt for den sproglige udvikling hos disse børn.

I hverdagen er der en vekselvirkning mellem strukturerede aktiviteter og ustrukturerede aktiviteter. Vi er meget bevidste om i begge at guide børnene mht samarbejde og empati.

Vi sætter ord på handlinger og følelser, dette giver børnene mulighed for at reflektere over egen handling. Vi samtaler med børnene om hvad en god kammerat er, vi opfordre børnene til at hjælpe hinanden. I flere af grupperne arbejdes der med "hjælpe-kammerater" således at man altid kan gå hen til en bestemt og få hjælp. Vi tydeliggør at vi hjælper hinanden med ex oprydning efter madpakker nv - at vi er afhængige af at alle hjælper for at helheden fungerer.

Vores fysiske rammer er tilrettelagt så der er mulighed for fysisk udfoldelse - dette er gældende både inde og ude.

Vi har jævnlige evalueringer hvor det sikres at alle læreplanstemaer kommer til spil. Den enkelte gruppe laver årsplan med udgangspunkt i læreplanerne og disses temaer.

2.2 ARBEJDET MED LÆRINGSMÅL FOR BØRN MED SÆRLIGE BEHOV

Kommunens fastsatte læringsmål for børn med særlige behov

Jf. TOPI (Tidlig opsporing og indsats) arbejder vi ud fra tre grundlæggende værdier:

1. Barnets adfærd ses i den sociale kontekst, hvori barnet indgår. Fokus på barnets ressourcer og ikke dets mangler.
2. Forældrene er aktive samarbejdspartnere. Forældrene er en ressource.
3. Det tværfaglige professionelle samarbejde og de tværfaglige ressourcer vægtes højt. Der skabes fælles begreber og forståelse af hinandens praksis.

I forhold til børn, som viser tegn på mistrivsel, skal analysemodellen anvendes til at undersøge barnets signaler som grundlag for en tidlig indsats.

Dagtilbuddets læringsmål for børn med særlige behov

Vi arbejder målrettet med TOPI, det giver anledning til den gode dialog med forældrene om barnets trivsel. Vi taler om tiltag der kan gøres i institutionen, i hjemmet og hvilken muligheder der findes af tværfaglige tiltag.

Som tidligere skrevet ser vi forældrene som ligeværdige samarbejdspartnere og det er vigtigt de bliver inddraget med det samme. Det er vigtigt for os at vi er lyttende til det forældrene kommer med og ser os selv som et supplement til dette

Når vi oplever at et barn er i mistrivsel - så handler vi. Vi iværksætter sammen med forældrene nogle tiltag og følger op på disse indenfor en kortere periode, hvor eventuelle nye tiltag iværksættes. Der laves handleplan på de børn der er i gul og rød position.

Vi er meget opmærksomme på at vores tænkning eller forforståelse ikke er med til at fastholde barnet i en mistrivsel eller fastlåst position. jvf VIDA

Alt efter hvad mistrivlsen skyldes vælger vi ofte at tilbyde barnet mindre grupper, ofte ude af huset hvor der er et andet fokus. Vi har vores Christianscykel hvor der kan komme 4 børn med - dette bruges meget til de børn der har brug for at få roen og nærværet i en mindre gruppe.

Vi samarbejder med eksterne samarbejdspartnere for der igennem at finde den bedste løsning og for at få et tværfagligt perspektiv. Vores primære samarbejdspartnere er psykolog, sagsbehandlere, fremskudt socialrådgiver, talepædagog, familieafdelingen, ressourcekorpset og ergo og fys terapeuter. Vi er sammen med disse opmærksomme på at evaluere samarbejdet så ressourcerne bruges bedst muligt.

2.3 ARBEJDET MED LÆRINGSMÅL FOR METODER OG AKTIVITETER TIL INKLUSION

Dagtilbuddets metoder og aktiviteter til inklusion:

For at sikre den røde tråd for barnet udfylder vi sammen med forældrene overgangsskemaer ved alle overgange til andet tilbud herunder også overgang til skolen. Vi afholder overleveringssamtaler hvor der snakkes om hvilke kompetencer barnet har, hvilke interesse områder barnet har. Hvilken positiv udvikling der har været i den tid vi har kendt barnet og ikke mindst hvilke indikatorer der har været tilstede for at skabe denne positive udvikling. Sagt med andre ord "hvad virker godt for det pågældende barn - hvor er der størst læring". Der debatteres yderligere hvad barnet er ved at lære og hvilke stilladser der pt er opsat omkring denne læringsproces. Det er vigtigt for os at hovedvægten er på barnets ressourcer, men at vi også taler om de ting der kan være vanskeligt således at det nye dagtilbud kan fortsætte de allerede iværksatte tiltag.

Vi opfordre både forældre og nyt dagtilbud til at såfremt de der opstår spørgsmål efter barnet er startet er de velkomne til at kontakte os.

2.4 ARBEJDET MED LÆRINGSMÅL FOR SPROGINDSATSEN

Kommunens fastsatte sprogindsats

Alle 3-årige skal sprogvurderes. Det anbefales, at de 3-årige - når vurderingen viser, at de har behov for en særlig eller fokuseret sprogindsats - revurderes ved en 5-årsscreening. Det er lederens ansvar at udføre sprogvurderingen og sætte en eventuel sprogindsats i værk. Til sprogvurderingen anvendes Rambølls modul, og den foretages af en pædagog i institutionen.

Dagtilbuddets sprogindsats

Barnets sprogudvikling i 0-6 årsalderen er en vigtig periode. Børn tilegner sig sprog i samspil med andre. I samtale med de voksne om hverdagens gøremål, gennem planlagte sprogstimulerende aktiviteter, og i legen med de andre børn. Børns sprog påvirkes både af, hvor meget sprog, de møder og kvaliteten af det.

Alle børn bliver sprogvurderet, og der igangsættes sproglige tiltag ud fra resultatet. Vi har faste sprogpædagoger, der tester børnene og videregiver resultatet, samt tiltag der kan gøres for barnet. Børnene inddeles i små sproggrupper, hvor der gøres en særlig indsats for de børn der har behov for det. Vi er opmærksomme på sprogmiljøet, hvor støjniveauet kan have stor betydning for børn med hørenedsættelse i form af væske på ørene. Vi er opmærksomme på hvilken børn der er særlige udfordret med sproget og gør os overvejelser omkring barnets placering i rummet. Vi læser og synger flere gange om ugen med børnene.

Vi har i huset mange flersprogede børn, der tre til fire gange om ugen går fra med integrationsmedarbejderen i sproggruppe, da de er udfordret i forhold til at skal lære to sprog på samme tid.

Vi har meget fokus på at det ikke kun er udtalen der skal i betragtning, men i højere grad ordforrådet. Vi har et tæt samarbejde med forældrene om barnets sproglige udvikling.

2.5 ARBEJDET MED OVERGANGE OG SAMMENHÆNG

Kommunens fastsatte arbejde med overgange og sammenhæng

Det er Byrådets mål, at der er sammenhæng og helhed i børnenes liv. Det gør vi ved at arbejde systematisk med at skabe gode overgange for børn og inddrage forældrene i det arbejde.

I Viborg Kommune ønsker vi, at der opstilles mål for overgange mellem dagpleje og børnehus for at sikre, at alle børn får den bedst mulige overgang fra et dagtilbud til et andet. For at sikre at vigtig viden ikke går tabt i overgangene, har Viborg Kommune udviklet en fælles overgangsmodel og et fælles overgangsskema i forbindelse med TOPI.

Dagtilbuddets arbejde med overgange og sammenhæng

Vi arbejder systematisk med overgange fra vuggestue til børnehave. Vi har en fast procedure, hvor vi holder samtale med forældre, når barnet er 2 år og 6 mdr. I dialog med forældrene aftales hvad der er vigtigt at formidle videre til børnehaven i forhold til barnets trivsel. Forældre samt personale fra vuggestue og børnehave mødes til en samtale inden børnehave opstart, hvor der snakkes om den gode opstart for alle parter. Samtalen har til formål at barnet, forældre og personale oplever en positiv start på et nyt kapitel i barnets liv.

Der arbejdes ligeledes efter en fast procedure når barnet overleveres fra børnehave til skole. Der afholdes samtale hvor skole, børnehave og forældre er repræsenteret.

Vi ser vigtigheden af disse overleveringssamtaler og afholder dem uden undtagelse. Vi betragter det som en selvfølge at forældrene deltager.

2.6 METODER OG AKTIVITETER I ARBEJDET MED OVERGANGE OG SAMMENHÆNG

Dagtilbuddets metoder og aktiviteter i arbejdet med overgange og sammenhæng

Det er en forandring i barnets liv, når hverdagen opleves på en ny måde. En overgang fra vuggestue til børnehave skal derfor indeholde kendskab til det "nye", da det giver barnet forudsigelighed og mulighed for at indstille sig på forandring. Vi besøger børnehaven flere gange inden opstart (dette er dog ikke muligt ved overgang til en anden institution). Besøget giver kendskab til de fysiske rammer, de andre børn samt voksne, det bevirker at barnet i en højere grad finder tryghed ved forandring i deres liv. Vi opfordrer også dagplejen til at besøge børnehaven, hvor dagplejer og børn kan komme forbi og lege en formiddag i børnehaven.

Fra børnehave til skole arrangeres der så vidt muligt, at børnene kommer på besøg i skolen sammen med en voksen samt andre børn fra gruppen. Nogle skoler prioritere ligeledes at læren fra 0. klasse kommer på besøg i børnehaven inden sommerferien, så de derved har hilst på børnene inden skolestart.

Illustration 3

3 PRIORITERING, DOKUMENTATION OG EVALUERING AF ARBEJDET MED DE SEKS LÆREPLANSTEMAER

3.1 FAKTA OM INSTITUTIONEN

Dagtilbuddets beskrivelse:

Vi er normeret til 90 børnehave børn og 40 vuggestuebørn. Vi ligger geografisk i et område med både boligblokke og parcelhuse. Vi har et kolonihavehus ude i kolonihaveforeningen Skovly, dette hus bruges i det omfang det er muligt af både vuggestue og børnehave.

Vi er fordelt på 2 huse med vuggestue i det ene hus og børnehave i det andet. Vi samarbejder omkring den pædagogiske udvikling og ved sygdom i det ene hus hjælper vi hinanden med at dække ind.

Vi er en mangfoldig børnegruppe, både hvad angår kultur, nationaliteter og social baggrund. Vi oplever jævnligt at modtage børn fra familier der er i vanskelige levevilkår, dette giver os et øget samarbejde med forældrene samt eksterne samarbejdspartnere.

I børnehaven er børnene fordelt i aldersopdelte grupper, hvor de er samlet i deres årgang. Hver gruppe har eget grupperum og fast tilknyttet voksne.

Vi er en samlet personalegruppe med 11 ansatte i vuggestuen og 10 i børnehaven. Vi har i huset ansat tre integrationsmedarbejder, der hovedsagligt arbejder med modtagelsen af flygtninge børn.

Ligefør sommerferien kan vi godt have 30-40 børnehavebørn mere end vi har efter sommerferien, dette variere af hvor mange børn der skal starte i skole. Dette giver udfordringer pladmæssigt.

Personalemæssigt er der en gennemsnitsalder på ca 40 år. Der er pt ansat 2 mænd i institutionen.

3.2 PRIORITERING - LÆREPLANER

Alle læreplanstemaer har bidraget lige meget til børnenes udvikling

Kommentar:

Vi arbejder med læreplanstemaerne i forskellige perioder, men den alsidige personlige udvikling samt de sociale kompetencer vil altid indgå i vores arbejde. Vi arbejder dagligt med den sproglige udvikling og vil have fokus på dette tema i det pædagogiske arbejde. Krop og bevægelse, natur og naturfænomener samt kulturelle udtryksformer vil vi arbejde med i perioder gennem året. Vi vil dog have et særligt fokus på at natur og naturfænomener samt kulturelle udtryksformer bliver prioriteret lige højt som de øvrige temaer.

3.3 VÆRKTØJER TIL DOKUMENTATION

I forbindelse med udarbejdelsen af læreplanerne er det angivet, at følgende værktøjer særligt benyttes til dokumentation af arbejdet med læreplanerne:

- Praksisfortællinger
- Foto
- Iagttagelser/observationer
- Børneinterview

3.4 METODER TIL EVALUERING

I forbindelse med udarbejdelsen af læreplanerne er det angivet, at der er benyttet følgende metoder til at evaluere arbejdet med læreplanerne:

- ECERS
- LP
- SMTTE
- Læringshistorier

3.5 DAGTILBUDETS ANVENDELSE AF EVALUERING TIL UDVIKLING AF DEN PÆDAGOGISKE PRAKSIS

I forbindelse med udarbejdelsen af læreplanerne er det angivet, hvordan evalueringer skal anvendes til udvikling af den pædagogiske praksis:

Den pædagogiske læreplan har til hensigt at bruges som led i den refleksion og de diskussioner om det pædagogiske arbejde, der hele tiden finder sted blandt det pædagogiske personale.

Ved planlægning af aktiviteter tages der udgangspunkt i de gennemarbejdede læringsmål og aktiviteten tilrettelægges ud fra disse - det vil også være ud fra disse at evalueringen finder sted. Så vi den læring hos børnene som vi havde forventet? Når der laves dokumentation er det primært med udgangspunkt i mål fra læreplanstemaerne, da vi i fællesskab har vægtet og aftalt disse.

Ud fra disse evalueringer tages der stilling til om noget skal ændres i kommende læringsmål, er der noget vi skal gøre mere af, mindre af eller helt anderledes. Det er vigtigt at evalueringen altid tager afsæt i den aktuelle børnegruppe.

Illustration 4

4 MÅLSÆTNINGER FOR DE ENKELTE LÆREPLANSTEMAER

4.1 ALSIDIG PERSONLIG UDVIKLING

SAMMENHÆNG

I forbindelse med formuleringen af pædagogiske læreplaner for den nuværende periode er følgende fokus for jeres arbejde (sammenhæng) med alsidig personlig udvikling angivet:

I løbet af de tre år i børnehaven gennemgår børnene en markant personlig udvikling både kognitivt, socialt og følelsesmæssigt. I kraft af deres erfaringer og samspil med andre børn og voksne bliver børnene løbende mere selvstændige. Denne selvstændighed danner grundlag for barnets selvopfattelse. Ved at indgå i og være medskaber af forskellige grupper får barnet mulighed for at opleve sig selv i forhold til andre. Børnene skal opleve sig som værdsatte i fællesskabet, men de skal også lære af de konflikter, der kan opstå og de følelser det medfører.

Der er således også forskel på om barnet er 3 år eller 5 år. Samværet og legen med jævnaldrene tiltager markant og det bliver mere nuanceret i løbet af årene i børnehaven. Dette bevirker at barnets personlige udvikling, får betydning for at kunne indgå i fællesskabet. Børnehavebarnets personlige kompetencer som empati, respekt, mod, lydhørhed, nærvær, personlige grænser osv. er i spil når barnet skal indgå i en gruppe i børnehaven.

MÅLSÆTNING OG TEGN

I forbindelse med formuleringen af pædagogiske læreplaner for den nuværende periode er følgende overordnede mål for arbejdet med alsidig personlig udvikling angivet:

Dagtilbuddets overordnede mål:

Vi skaber mulighed og rammer for at børnene mødes anerkende, for at støtte dem i en positiv udvikling. Vi skaber mulighed og rammer for at børnene udvikler en kompetence til at forstå og håndtere følelser, der giver barnet mulighed for at opnå selvtillid og selvværd.

Vi vil skabe et børnemiljø, hvor børnene har ro til at udvikle deres personlige kompetencer.

Følgende tegn på læring hos børnene blev formuleret:

1. Tegn: De voksne møder børnene i børnehøjde.
2. Tegn: Børnene er åbne, imødekommende og opsøgende.
3. Tegn: Børnene sætter ord på egne handlinger og følelser.
4. Tegn: Børnene er i trivsel med sig selv og andre.

TILTAG

I forbindelse med formuleringen af pædagogiske læreplaner blev følgende tiltag i arbejdet med alsidig personlig udvikling angivet:

1. Tiltag: Vi vil have en anerkende tilgang til det pædagogiske arbejde.
2. Tiltag: Vi vil være tydelig voksne.
3. Tiltag: Vi vil skabe forudsigelighed ved fast struktur.

4.2 SOCIALE KOMPETENCER

SAMMENHÆNG

I forbindelse med formuleringen af pædagogiske læreplaner for den nuværende periode er følgende fokus for jeres arbejde (sammenhæng) med sociale kompetencer angivet:

De sociale kompetencer handler ud fra barnets perspektiv om at kunne forstå andres tanker og følelser og deres begrundelse for at gøre som de gør. Tidligt i børnehavealderen kan barnet sætte sig ind i både egne og andres tanker. Barnet begynder at være mere socialt ved ikke kun at tænke på sig selv. Børnene begynder at kunne skelne mellem egne og andres formål med at deltage i en bestemt aktivitet. En kompetence indeholder begreber som fleksibilitet, ansvarlighed og samarbejdsevne, set ud fra et socialt perspektiv har disse værdi for at kunne indgå i et fællesskab. De sociale kompetencer handler om empati, rolletagning, udsætte egne behov i situationer hvor det kræver turtagning og indgåelse af kompromisser, selvkontrol, selvhævdelse, leg osv.

MÅLSÆTNING OG TEGN

I forbindelse med formuleringen af pædagogiske læreplaner for den nuværende periode er følgende overordnede mål for arbejdet med sociale kompetencer angivet:

Dagtilbuddets overordnede mål:

- Vi skaber muligheder, så børnene kan danne relationer med andre børn og voksne.
- Der skabes muligheder for at børnene kan tage aktiv del i fællesskabet.
- Vi giver mulighed for at opnå kendskab til og forståelse for forskellighed, samt lære om gensidig respekt og empati for andre.
- Vi anerkender og respekter det enkelte barn.

Følgende tegn på læring hos børnene blev formuleret:

1. Tegn: Børnene opsøger legerelationer.
2. Tegn: Børnene trives i nuværende og nye relationer på tværs af forskellighed.
3. Tegn: Børnene lytter, viser hensyn og respekter hinanden.
4. Tegn: Børnene har venner.

TILTAG

I forbindelse med formuleringen af pædagogiske læreplaner blev følgende tiltag i arbejdet med social kompetence angivet:

1. Tiltag: Vi støtter op om legerelationer.
2. Tiltag: Vi inddrager og opmuntrer børnene til at tage aktiv del i demokratiske processer.
3. Tiltag: Vi opfordrer børnene til at hjælpe hinanden.

4.3 SPROGLIG UDVIKLING

SAMMENHÆNG

I forbindelse med formuleringen af pædagogiske læreplaner for den nuværende periode er følgende fokus for jeres arbejde (sammenhæng) med sproglig udvikling angivet:

Sprog er en forudsætning for at udtrykke sig og kommunikere med andre. Der findes mange forskellige sprog, som alle spiller en rolle i børns udviklingsproces og som skal have opmærksomhed.

Barnets sproglige udvikling kan ses ud fra to grundlæggende træk, hvor sproget har en fysisk side og en mental side. Den fysiske del indeholder alt det lyd, der kommer ud af vores mund, som er et resultat af et samarbejde mellem lunger, stemmebånd, tunge, gane osv. Den mentale del er alt det der foregår i hjernen. Vi danner et billede inde i hovedet af en hund, hvor hund får en betydning, dette sammensættes med lyden, der kommer ud af munden. Barnets sproglige udvikling skal derfor ses ud fra flere dimensioner.

Sprog handler også om hvordan det bruges i sociale sammenhænge, hvor turtagning, øjenkontakt, kontaktform til andre børn og voksne osv. er i spil.

MÅLSÆTNING OG TEGN

I forbindelse med formuleringen af pædagogiske læreplaner for den nuværende periode er følgende overordnede mål for arbejdet med sproglig udvikling angivet:

Dagtilbuddets overordnede mål:

- At støtte og udvikle børns interesse og nysgerrighed i forhold til tegn, symboler, bogstaver og tal.
- At vi skaber et sprogstimulerende miljø, hvor børnene møder visuel støtte og italesættelse af ting, begreber og handlinger.
- at barnet får mulighed for at udvikle sproget gennem leg og samtaler med børn samt voksne.

Følgende tegn på læring hos børnene blev formuleret:

1. Tegn: At barnet kan udtrykke sig sprogligt og kommunikere med andre børn samt voksne.
2. Tegn: At barnet forstår en besked og handler derefter.
3. Tegn: At barnet udvikler sit ordforråd.
4. Tegn: At barnet kan sætte ord på følelser og handlinger.
5. Tegn: At barnet er nysgerrigt i forhold til tal og bogstaver.

TILTAG

I forbindelse med formuleringen af pædagogiske læreplaner blev følgende tiltag i arbejdet med sproglig udvikling angivet:

1. Tiltag: Børnene tilbydes aktiviteter, der giver mulighed for at udforske og udvikle sproget.
2. Tiltag: Vi synger, læser, bruger rim og remser, tegner sov.
3. Tiltag: Vi sætter ord på børnenes initiativer, følelser og handlinger.

4.4 KROP OG BEVÆGELSE

SAMMENHÆNG

I forbindelse med formuleringen af pædagogiske læreplaner for den nuværende periode er følgende fokus for jeres arbejde (sammenhæng) med krop og bevægelse angivet:

I børnehaven skal der være mulighed for, at barnet kan udvikle sin krop. Barnet skal gerne opnå en kropslig glæde ved bevægelse, så nysgerrigheden for at udforske kroppens muligheder er til stede. I børnehaven skal de fysiske rammer være med til at videreudvikle kroppens funktioner samt være gode forhold for den fysiske sundhed. Barnet oplever verden med sine sanser, derved har kroppen en stor oplevelsesværdi, som skal stimuleres bredt. Børn skal støttes i indsigten i egen krop for at kunne rumme og forstå andres kroppe og udtryk.

MÅLSÆTNING OG TEGN

I forbindelse med formuleringen af pædagogiske læreplaner for den nuværende periode er følgende overordnede mål for arbejdet med krop og bevægelse angivet:

Dagtilbuddets overordnede mål:

- Vi skaber muligheder og rammer for at børnehavens indretning og ude faciliteter skal give mulighed for fysisk udfoldelse.
- Vi vil gerne gennem aktiviteter understøtte og udfordre børnene til at opnå kropsbevidsthed og bevægelsesglæde gennem alle sanser.
- Vi voksne er aktive rollemodeller.
- Vi har fokus på god kost og hygiejne.

Følgende tegn på læring hos børnene blev formuleret:

1. Tegn: Børnene udfordrer sig selv motorisk og har mod på nye udfordringer.
2. Tegn: Når børnene kommenterer hvad der er sundt.
3. Tegn: Når børnene selv viser interesse i god hygiejne.
4. Tegn: At børnene udforsker og afprøver deres fysiske formåen.

TILTAG

I forbindelse med formuleringen af pædagogiske læreplaner blev følgende tiltag i arbejdet med krop og bevægelse angivet:

1. Tiltag: Vi indretter vores institutions lokaler, så de indbyder til motoriske udfoldelser og bevægelse.
2. Tiltag: Vi tager på tur, hvor vi går, bruger kroppen samt sanserne i naturen.
3. Tiltag: Vi snakker med børnene om sund mad.
4. Tiltag: Vi snakker med børnene om vigtigheden af at vaske hænder.

4.5 NATUR OG NATURFÆNOMENER

SAMMENHÆNG

I forbindelse med formuleringen af pædagogiske læreplaner for den nuværende periode er følgende fokus for jeres arbejde (sammenhæng) med natur og naturfænomener angivet:

Når børn er ude i naturen, er det vigtigt, at de lærer, hvordan man respekterer og får en forståelse af naturen. Børnene skal have plads til at eksperimentere, sanse og lege i naturen for at opnå viden herom. Når børn leger i naturen, får fantasien og samværet med andre spillerum og børnene udfordres på mange planer både kropslig og mentalt. I naturen kan børnene bruge deres fantasi på en anderledes måde end indenfor i institutionen. Naturen kan opleves i mange sammenhænge, hvor børnene får mulighed for at tilegne sig viden om dyr, planter og materialer.

MÅLSÆTNING OG TEGN

I forbindelse med formuleringen af pædagogiske læreplaner for den nuværende periode er følgende overordnede mål for arbejdet med natur og naturfænomener angivet:

Dagtilbuddets overordnede mål:

- Børnene får erfaringer med naturen og i naturen.
- Børnene oplever sammenhæng mellem natur-menneske-miljø
- Børnene får kendskab til diverse naturmaterialer.
- Børnene skal opleve naturens muligheder for fri udfoldelse, skønhed og ro.

Følgende tegn på læring hos børnene blev formuleret:

1. Tegn: Børnene kommenterer naturoplevelser og handler på grundlag af en erfaringstilegnelse.
2. Tegn: Børnene tilegner sig en miljøbevidst adfærd og har en respektfuld tilgang til fauna og flora.
3. Tegn: Børnene udviser interesse og anvender de materialer som de præsenteres for.

TILTAG

I forbindelse med formuleringen af pædagogiske læreplaner blev følgende tiltag i arbejdet med natur og naturfænomener angivet:

1. Tiltag: Vi er ude hver dag på vores legeplads og så vidt muligt på tur en gang om ugen.
2. Tiltag: Vi har en kolonihave som giver mulighed for naturoplevelser, ro og fordybelse.
3. Tiltag: Vi kommenterer miljø spørgsmål når vi færdes i naturen.
4. Tiltag: Vi formidler viden om flora og fauna.
5. Tiltag: Vi tager udgangspunkt i årstids bestemte aktiviteter.

4.6 KULTURELLE UDTRYKSFORMER OG VÆRDIER

SAMMENHÆNG

I forbindelse med formuleringen af pædagogiske læreplaner for den nuværende periode er følgende fokus for jeres arbejde (sammenhæng) med kulturelle udtryksformer og værdier angivet:

Børnene skal i børnehaven præsenteres for forskellige kulturelle udtryksformer. At møde andres udtryk i form af kunst og kultur inspirerer børnene til at afprøve sig selv, lege og eksperimentere. Mødet med en anden kultur er med til at definere børnenes eget kulturelle udgangspunkt og samtidig udvikle en forståelse for, at mennesker kan være meget forskellige. I børnehaven skal børnene opnå kendskab til traditioner og kultur i form af blandt andet sang, musik, billeder, litteratur og teater. Børnene skal have adgang til materialer og redskaber som inspiration for deres eget skabende udtryk.

MÅLSÆTNING OG TEGN

I forbindelse med formuleringen af pædagogiske læreplaner for den nuværende periode er følgende overordnede mål for arbejdet med kulturelle udtryksformer og værdier angivet:

Dagtilbuddets overordnede mål:

- Vi tilbyder selvvalgte og strukturerede aktiviteter med indslag af forskellige materialer og redskaber.
- Børnene stifter bekendtskab med kulturel mangfoldighed inden for kunst, medier og traditioner.

Følgende tegn på læring hos børnene blev formuleret:

1. Tegn: Vi ser børnene er nysgerrige og viser initiativ.
2. Tegn: Børnene er kreative i brugen af materialer og redskaber.
3. Tegn: Vi ser at børnene viser interesse i mangfoldigheden.
4. Tegn: Børnene viser forståelse for traditioner.

TILTAG

I forbindelse med formuleringen af pædagogiske læreplaner blev følgende tiltag i arbejdet med kulturelle udtryksformer og værdier angivet:

1. Tiltag: Børnene vil have forskellige udvalg af materialer til rådighed, og vi vil instruere børnene i brugen af redskaber.
2. Tiltag: Vi har i perioder projekter af kunstnerisk og kulturel karakter.
3. Tiltag: Husets sammensætning, geografisk, sociale og kulturelt danner et udgangspunkt for mangfoldighed.
4. Tiltag: Vi arbejder med forskellighed på en anerkendende måde.

Illustration 5

5 ARBEJDET MED ET GODT BØRNEMILJØ SOM EN INTEGRERET DEL AF DET PÆDAGOGISKE ARBEJDE

5.1 ARBEJDET MED ET GODT BØRNEMILJØ

Under udarbejdelsen af pædagogiske læreplaner er arbejdet med børnemiljøet beskrevet med følgende ord:

- vi vil skabe et miljø, hvor der er ro og gives mulighed for fordybelse, dvs. hvor rummet er inddelt i små rum. Rummene skal være hyggelige og overskueligt indrettet, så de indbyder til socialt samvær. Materialerne skal være frit tilgængelige, og der skal skabes plads til en respektfuld udstillingsmulighed for børnenes fremstillinger. Vi vil skabe et miljø hvor der bliver talt om egne og andres følelser. Miljøet skal være præget af gensidig respekt.
- Vi deler rummene op i små legemiljøer f.eks. dukkekrog, køkken, bilhjørne, læsekrog osv. Vi er aktive medaktører i børnenes sociale samspil. Vi skaber rum, ro og tid til fordybelse. Vi deler børnene op i mindre grupper. Vi har en genkendelig og forudsigelig struktur. Vi guider børnene ift. valg af muligheder.
- Vi tilstræber at inddrage æstetiske overvejelser i alle aktiviteter. Herunder valg af materialer, indretning, udstyr, møbler og fysiske rum hvor der er mulighed for bevægelse og fordybelse.
- Miljøets fysiske indretning skaber mulighed for kropslige udfordringer ude som inde. Redskaber skal være synlige og give inspiration til børnenes fysiske udfoldelser. Der skal være redskaber der giver mulighed for aktiviteter på forskellige niveauer og interesseområder, så alle får positive oplevelser.
- Vi har en læsekrog med sofa og reol, hvor bøgerne er tilgængelige for børnene. Vi deler børnene op i mindre grupper. Vi har dagligt samling, hvor vi synger og bruger kroppen. Vi har sprogstimulerende materialer. Vi hænger billeder op med tal og bogstaver. Vi udstiller børnenes ting og hænger deres tegninger samt malerier op.
- Naturen tilbyder i høj grad vilkår som stimulerer sanser, fysik og psyke. Vi oplever at børn trives godt udendørs i frie rammer.

5.2 ARBEJDET MED BØRNEMILJØVURDERINGER

Under udarbejdelsen af pædagogiske læreplaner er anvendelsen af børnemiljøvurderinger til at skabe inkluderende læringsmiljøer beskrevet med følgende ord:

Det fysiske børnemiljø er klart forbedret siden vi er blevet fordelt på 2 huse. Der er blevet mere plads til det enkelte barn. Vi arbejder kontinuerligt på at skabe de bedste mulige rammer for børnene. Vi tilstræber at have orden i tingene, men virkeligheden er ofte en anden, fordi der er opstået en god ide som må afprøves. Vi har naturligvis opmærksomhed på at ikke alle børn trives i store forandringer og tilpasser os dette. Vi er en personalegruppe der godt kan lide den tilgang, at vi er nysgerrige og undersøgende sammen med børnene i de ting der omgiver os - dette betyder at vores lokaler nogle gange anvendes alternativt - noget vi tænker beriger børnenes læring. Vi har møbler der passer til børnene. Legetøj og kreative materialer står i børnehøjde. Vores udeareal på legepladsen indbyder til legemuligheder med fordybelse, stille leg og fysisk aktivitet.

Med hensyn til det psykiske børnemiljø er det meget vigtigt for os, at have en tilgang til børnene der gør, at de hver især ved, at de betyder noget for os og fællesskabet. Hvert barn er unikt og skal helst føle sig som sådan. Vi har en let omgangstone, hvor der er plads til grin og smil, hvilket har en afsmittende virkning på børnene. Vi er meget opmærksomme på at børn præges af stemninger, og tilstræber derfor at have en god og glad stemning i huset. Vores tilgang til børnene er med udgangspunkt i de principper der ligger bag Marte Meo. Børnene mødes med anerkendelse og i børnehøjde. Det er vigtigt for os at børnene kan mærke at vi er tydelige voksne - nogle de kan regne med. Vi er bevidste om at vi er rollemodeller for børnene og deltager aktivt.

6 AFSLUTNING

Skulle denne læreplan give anledning til spørgsmål, uddybning eller andet er I meget velkomne til at rette henvendelse til Vestbyens Børnecenter på 87871410 eller på lka@viborg.dk

Vi ser frem til at lade denne læreplan indgå som en aktiv del af vores planlægning og læringsmål, det vil derfor være med afsæt i denne at vores planlægning vil finde sted i perioden 1/1 2017- 31/12 2018

Vi vil lave en midtvejsevaluering af læreplanen i januar/februar 2018

Hjernen&Hjertet

Hjernen&Hjertet er et IT-system, som Rambøll har udviklet til at understøtte arbejdet med udvikling og dokumentation af kvalitet i dagtilbud.

Systemet hedder "Hjernen&Hjertet", fordi det forener den logisk-rationelle "hjerneaktivitet" det er at måle og dokumentere kvalitet, med den "hjerteaktivitet", det er at levere kvalitet i samværet med vores fælles børn.

Hjernen&Hjertet samler oplysninger fra de pædagogiske læreplaner, oplysninger til pædagogisk tilsyn, "Dialogprofiler" til brug i forbindelse med forældresamtalerne og andre oplysninger om den pædagogiske kvalitet.

Oplysninger fra alle disse forskellige dokumentationsopgaver, suppleret med kommunale nøgletal gør det muligt gennem Hjernen&Hjertet at give alle et bedre overblik over kvaliteten i det pædagogiske arbejde.

Du kan læse mere om Hjernen&Hjertet på hjemmesiden: **www.hjernenhjertet.dk**